

การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย

นางสาวอารีย์ รุ่งพรทวีวัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ศูนย์วิจัยกฎหมาย
ภาควิชานิติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2527
ISBN 974-563-408-5

011390

} i 18306160

๒

The Enforcement of the Criminal Law by
Criminal Justice Process in Thailand

Miss Aree Rungporntavewat

A thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

ศูนย์วิทยุโทรพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย

โดย นางสาวอารีย์ รุ่งพรทวีวัฒน์

ภาควิชา นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโศภาส

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทนิติศาสตร์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคินธุ์ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จตุตา กุลมุกข์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.คณิต ณ นคร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโศภาส)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย
 ชื่อ นิสิต นางสาวอารีย์ รุ่งพรทวีวัฒน์
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วาระพงษ์ บุญโณภาส
 ภาควิชา นิติศาสตร์
 ปีการศึกษา 2526

บทคัดย่อ

เป็นปรากฏการณ์ธรรมดาในสังคมมนุษย์ที่ต้องการเสรีภาพ และสิทธิขั้นพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงดำเนินการให้เมืองค์กรต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ปกป้องมนุษย์ ในสังคม การดำเนินงานขององค์กรที่เรียกว่า ตำรวจ ก็เพื่อรักษาความสงบสุขของ ชุมชน ป้องกันอาชญากรรม จับกุมผู้กระทำความผิด ดำเนินงานบังคับใช้กฎหมายอาญา ให้เป็นไปตามกฎหมาย นอกจากนี้ การดำเนินงานของ อัยการ และ ตุลาการ เพื่อ ป้องกันความยุติธรรมทั้งมวล ภาระหน้าที่ของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นผู้ใช้ กฎหมายอาญานั้น ชับซ้อน และยากลำบาก การพิจารณาการดำเนินงานนั้นมิใช่เป็นการ พิจารณาแต่เพียงระบบภายนอกผิวเผินเท่านั้น กลับมาพิจารณาถึงการดำเนินงานของ หน่วยงานดังกล่าวในการบังคับใช้กฎหมายอาญา ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะแยกให้เห็นถึง ลักษณะงาน ความสอดคล้อง ประสานงาน และประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายอาญา ของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมีใช่แต่เพียงเป็นสิ่งยากลำบากในการค้นคว้าเรียบเรียงเท่านั้น แต่ยังคง เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งอีกด้วย

การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญานี้ มิใช่ จะกล่าวแต่เพียงในแง่ของอุดมการณ์ของหน่วยงานนั้น ๆ เท่านั้น แต่ยังคงก้าวล่วงไปถึงระบบ การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานในการบังคับใช้กฎหมายอาญาอีกด้วย ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้น

มิใช่แต่เพียงปัญหาในแง่ของกฎหมาย หากเป็นปัญหาซึ่งเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายโดยตรง และข้อความจริงซึ่งสรุปได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็คือ จุดมุ่งหมายของการบังคับใช้กฎหมายอาญาของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมนั้น มิได้จำกัดอยู่แต่เพียงจุดมุ่งหมายใดจุดมุ่งหมายหนึ่งเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title The Enforcement of the Criminal Law by
Criminal Justice Process in Thailand
Name Miss. Aree Rungporntavewat
Thesis Advisor Associate Professor. Veerapong Boonyopas
Department Law
Academic Year 1983

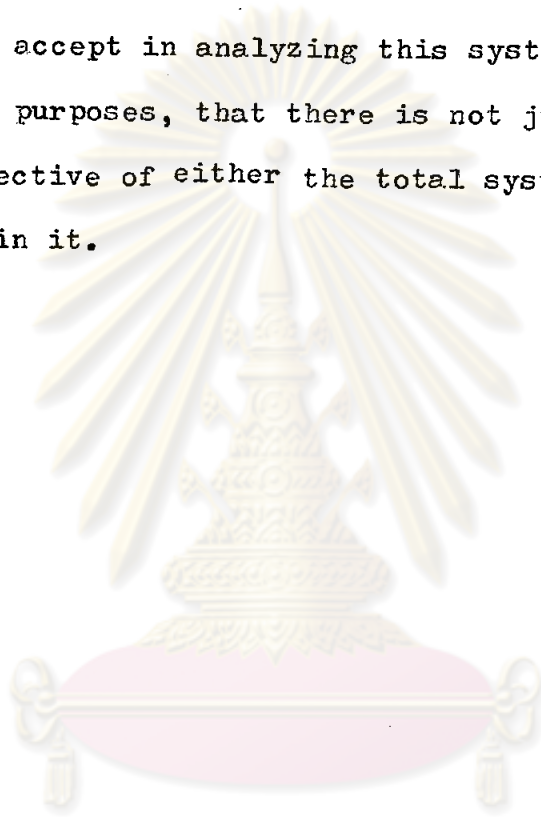

ABSTRACT

It is common in community life to expect certain fundamental freedoms and rights, the services of police officers who are paid to maintain order, detect crime and arrest offenders, the due process of law enforcement agents, the prosecution and judicial review to protect all citizens from injustice. The task of criminal justice systems analysis, as complex and difficult as it is, has more profound objectives than the simple description of how the system works. Implicit in the task of analysis is an evaluation mandate, a need to do more than merely study current enforcement, prosecutory, and correctional practices, to go beyond determination of how the system works to evaluation of how well it works. This makes the task not only more difficult, but more important.

The enforcement of criminal law by criminal justice processes does not occur in an ideological vacuum, more are its processes and practices value - neutral. The tremendous

complexity of the system is compounded many times over by multiple and often divergent expectations assigned to it not only by legislatures and general public, but by direct participants in it as well. One fact that seems very difficult to accept in analyzing this system is that it has multiple purposes, that there is not just one goal or a single objective of either the total system or of any process within it.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

ในการค้นคว้าวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส เป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาเป็นอาจารย์ ที่ปรึกษาผู้ควบคุมดูแลการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ท่านได้ให้คำแนะนำและความช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้เขียนทั้งในด้านการศึกษา ค้นคว้า ตลอดจนด้านตำราและเอกสาร ภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ ท่านยังได้กรุณาตรวจแก้ไขจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์จุฑา กุลบุษย์ คณบดี คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ และท่านอาจารย์ ดร. คณิต ฃ นคร ซึ่งได้กรุณาสละเวลาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้คำแนะนำบางประการในการเขียนวิทยานิพนธ์แก่ผู้เขียน ตลอดจนตรวจแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ ไชวโกลด ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเสนอแนะให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. รongพล เจริญพันธุ์ ท่านอาจารย์ ประเสริฐ เมฆมณี พล.ต.ต.ชวลิต บอคมณี คุณกุลพล พลวัน คุณนที จิตสว่าง คุณวิเชียร ตั้งกอสกุล ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำข้อคิดเห็นทางกฎหมาย ให้ความอนุเคราะห์ หนังสือเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์ ตลอดจนตรวจแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณคุณศิริพร ออริวัลย์ ที่ได้อนุเคราะห์ในคำจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ และขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่ได้ให้กำลังใจและช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ตั้งแต่แรกเริ่มจนแล้วเสร็จ

การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีคุณค่าและประโยชน์ในการศึกษาวิชา
นิติศาสตร์อย่าง ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาคุณแก่ผู้พกาารี ตลอดจนผู้มีอุปการะคุณ
อื่น ๆ ที่ได้ให้ความรัก ความเมตตากรุณา จนผู้เขียนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
สำเร็จได้ตามความมุ่งหมาย

ศูนย์วิทย์ทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
บทนำ	1
หมวด 1 ความทั่วไปเกี่ยวกับ "การบังคับใช้กฎหมายอาญา"	6
บทที่ 1 วิวัฒนาการของการบังคับใช้กฎหมายอาญา	6
1. สมัยศักดินาบรรพและสมัยก่อนประวัติศาสตร์	7
2. สมัยโบราณ	9
3. สมัยประมวลกฎหมายอาญา (ศตวรรษที่ 18)	20
4. สมัยปัจจุบัน (ศตวรรษที่ 20)	35
บทที่ 2 การบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	45
1. การบังคับใช้กฎหมาย	45
1.1 การบังคับใช้กฎหมาย	45
ก. การบัญญัติกฎหมาย	46
ข. การนำกฎหมายมาใช้บังคับแก่ข้อเท็จจริง	49
1.2 ระบบกฎหมาย	52
ก. ระบบกฎหมายที่รัฐยึดถือกฎหมายอย่างแท้จริง	53
ข. ระบบกฎหมายที่รัฐใช้อำนาจบริหารโดยอาศัยตัวบุคคลเป็นสำคัญ	53
ค. ระบบกฎหมายที่รัฐยึดถือกฎหมายเป็นใหญ่	53
ง. ระบบกฎหมายที่รัฐยึดถือรัฐบาลเป็นใหญ่	54
จ. ระบบกฎหมายผสม	54

1.3	ความคิดในทางกฎหมาย	54
	ก. ความคิดในทางกฎหมายของระบบ ประมวลกฎหมาย	55
	ข. ความคิดในทางกฎหมายของระบบ คอมมอนลอว์	57
2.	กระบวนการยุติธรรมทางอาญา	60
	2.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์)	60
	2.2 การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก. ขั้นตอนเกี่ยวกับการบริหารงานใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา	64
	ข. ลักษณะของการประสานงานของ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา	65
	2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบงานยุติธรรมทางอาญา ...	66
	ก. ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)	66
	ข. ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process)	67
	- 2.4 ประสิทธิภาพพื้นฐานทางอาชญาวิทยาขององค์กร ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	69
	ก. ประสิทธิภาพเชิงเดิมทางอาชญาวิทยา	70
	ข. ประสิทธิภาพทางอาชญาวิทยาแบบปฏิฐาน	71
	ค. ประสิทธิภาพทางอาชญาวิทยาแบบป้องกันสังคม .	72
3.	ระบบการดำเนินคดีอาญา	74
	3.1 การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย, ประชาชน และรัฐ	74

ก. ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย	75
ข. ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน	76
ค. ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ	76
3.2 การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน ระบบกล่าวหา และระบบผสม	77
ก. ระบบไต่สวน (The Inquisitorial System)	78
ข. ระบบกล่าวหา (The Accusatorial System)	79
ค. ระบบผสม (The Mixed System)	81
บทที่ 3 กฎหมายอาญา	82
1. ลักษณะของกฎหมายอาญา	83
2. สภาพบังคับของกฎหมายอาญา	87
3. วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา	95
4. ขอบเขตของกฎหมายอาญา	98
1) หลักเกณฑ์ว่าด้วยการจำกัด (Limiting Principles)	99
2) หลักว่าด้วยความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (The Pragmatic approach)	101
3) หลักเกณฑ์แบบปฏิฐาน (Positive Justifications)	104
4) หลักเกณฑ์แบบบริหารหรือแบบที่เป็นไปได้ในทาง ปฏิบัติ	105

	5. ประเภทของกฎหมายอาญา	106
	ก. การแยกประเภทของกฎหมายอาญาตาม ลักษณะการใช้	107
	ข. การแยกประเภทของกฎหมายอาญาตามข้อความ ที่มีบัญญัติในกฎหมาย	109
หมวด 2	การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย	112
บทที่ 1	วิวัฒนาการของการบังคับใช้กฎหมายอาญาในประเทศไทย	112
1.	สมัยโบราณ	113
2.	สมัยกรุงสุโขทัย	119
3.	สมัยกรุงศรีอยุธยา	126
4.	สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	135
5.	สมัยการปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลในรัชกาลที่ 5	142
6.	สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึง ปัจจุบัน	153
บทที่ 2	การบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในประเทศไทย	162
1.	ทฤษฎีทางกฎหมายที่มีอิทธิพลต่อการบังคับใช้กฎหมาย ในประเทศไทย	162
2.	กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย	168
3.	ระบบการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย	169
บทที่ 3	องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย	174
1.	ตำรวจ	174
ก.	ประวัติความเป็นมาของตำรวจ	174
ข.	โครงสร้างของกรมตำรวจ	179

	2. อัยการ	181
	ก. ประวัติความเป็นมาของอัยการ	182
	ข. โครงสร้างของกรมอัยการ	185
	3. ศาล	187
	ก. ประวัติความเป็นมาของศาล	188
	ข. โครงสร้างของกระทรวงยุติธรรมและศาล ...	191
	4. ราชทัณฑ์	194
	ก. ประวัติความเป็นมาของราชทัณฑ์	195
	ข. โครงสร้างของกรมราชทัณฑ์	198
หมวด 3	การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ	202
บทที่ 1	ระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	202
1.	ประเทศสหรัฐอเมริกา	202
2.	ประเทศอังกฤษ	214
3.	ประเทศญี่ปุ่น	226
บทที่ 2	การดำเนินงานบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยหน่วยงาน กระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ	245
1.	การดำเนินงานบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยหน่วยงาน กระบวนการยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา	245
2.	การดำเนินงานบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยหน่วยงาน กระบวนการยุติธรรมในประเทศอังกฤษ	248
3.	การดำเนินงานบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยหน่วยงาน กระบวนการยุติธรรมในประเทศญี่ปุ่น	250
หมวด 4	ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรม ในประเทศไทย	254
บทที่ 1	ปัญหาและอุปสรรคทางค่านิยมปฏิบัติแห่งกฎหมาย	254

1. การบัญญัติกฎหมาย	254
2. กฎหมายที่ไม่เป็นธรรมบางฉบับ	260
3. สาเหตุที่ทำให้กฎหมายไม่เป็นธรรม	269
4. ผลกระทบของกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม	283
บทที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคทางค่านองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทางอาญา	294
1. ตำรวจ	294
ก. อำนาจหน้าที่โดยทั่วไป	295
ข. อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา	297
1) การสืบสวน	297
2) การสอบสวน	299
3) การจับกุม ควบคุม ตรววจคน และปล่อย- ชั่วคราว	303
ข้อวิเคราะห์	309
ข้อเสนอแนะ	320
ค. ตำรวจและอิทธิพลครอบงำทางการเมือง ...	329
ง. การบริหารงานของกรมตำรวจ	333
1) โครงสร้างหรือการจัดองค์กรของกรมตำรวจ	335
2) การจัดระบบบริหารงาน	336
3) งานบุคคลากรของตำรวจ	339
4) ความร่วมมือและประสานงานกับองค์กรอื่น ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	343
ข้อวิเคราะห์	344
ข้อเสนอแนะ	353

2. อัยการ	365
ก. ความเป็นอิสระของกรมอัยการ	365
ข. อำนาจหน้าที่ของอัยการ	36๑
ค. การดำเนินคดีอาญาโดยอัยการ	373
1. อำนาจของอัยการในระหว่างการพิจารณา ส่วนการสอบสวนก่อนสั่งคดี	377
2. อำนาจของอัยการในการสั่งคดี	378
3. อำนาจของอัยการที่เข้าร่วมในการชั้นอุทธรณ์ พลิกศพและการสั่งคดีวิสามัญฆาตกรรม ...	383
ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาโดย อัยการ	386
ข้อวิเคราะห์	389
ข้อเสนอแนะ	400
3. ศาล	405
ก. ความเป็นอิสระของศาล	405
ข. คุณพิพจน์ของศาลเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษา คดีอาญา	412
1) คุณพิพจน์ของศาลในการวินิจฉัยความผิด ...	413
2) คุณพิพจน์ของศาลในการกำหนดโทษ	418
ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยศาล	425
1. ปัญหาที่เกิดจากการใช้คุณพิพจน์ในการวินิจฉัย ความผิด	426
2. ปัญหาที่เกิดจากการใช้คุณพิพจน์ในการกำหนดโทษ	433
3. ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล	43๑
4. ปัญหาในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนโดยศาล	442

	พ หน้า
ข้อวิเคราะห์	444
ข้อเสนอแนะ	451
4. ราชทัณฑ์	461
ก. การปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษในเรือนจำและทัณฑสถาน	462
1) การควบคุมและรักษาความปลอดภัย	465
2) การปรุงแต่งแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง	466
2.1 การอบรมด้านการศึกษา	467
2.2 การอบรมพัฒนาทางจิตใจ	468
2.3 การใช้แรงงานหรือการฝึกวิชาชีพ	469
2.4 การให้บริการทางการแพทย์และ	472
2.5 การให้สวัสดิการและการพักผ่อน	472
ข้อวิเคราะห์	473
ข้อเสนอแนะ	475
ข. การปลดปล่อยและการส่งเคราะห์ผู้พ้นโทษ	477
1) การพระราชทานอภัยโทษ	478
2) การลดวันต้องโทษจำคุก	479
3) การพักการลงโทษ	480
4) การส่งเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ	484
ข้อวิเคราะห์	485
ข้อเสนอแนะ	487
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	491
บรรณานุกรม	517

	๗
	หน้า
ภาคผนวก	534
ประวัติเขียน	551

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

การวางระเบียบแบบแผนในสังคมใดสังคมหนึ่ง และการรักษาความเป็นระเบียบกับความสงบเรียบร้อยในสังคมนั้นเป็นภาระหน้าที่ของรัฐที่จะต้องกระทำ เพื่อความดำรงอยู่ของสังคมและอำนวยความสะดวกกรรมให้แก่ประชาชนในสังคมนั้น เป็นที่ยอมรับว่า เครื่องมืออันสำคัญของรัฐในการนี้ ได้แก่ กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายอาญา และเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายรัฐจึงต้องจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบในงานบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งจะต้องมีวิธีดำเนินงานและการบริหารงานแตกต่างจากหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ หน่วยงานนี้ ได้แก่ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Process) อันประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และจะต้องได้รับการยอมรับสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น จึงจะทำให้กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายนั้นมีประสิทธิภาพได้ เดิมปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเน้นเฉพาะปัญหาทางด้านเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดอย่างเดียวเท่านั้น อันเป็นแนวความคิดตามทฤษฎี Legal Positivism ซึ่งถือว่า บทลงโทษของกฎหมาย คือ วิธีการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ เพราะแนวความคิดนี้ถือว่า ประสิทธิภาพของกฎหมายเป็นตัวกำหนดความสมบูรณ์ของกฎหมาย และขึ้นอยู่กับความที่บุคคลปฏิบัติตามและเคารพกฎหมายอย่างสม่ำเสมอ ต่อมา ก็ได้หันมาพิจารณาทางด้านระบบกฎหมายและสถาบันทางกฎหมาย เพื่อแก้ไขความมีประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย แต่ปรากฏว่า ก็ยังไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาทางกรณีได้ ในปัจจุบันจึงทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ที่จะนำเอา ความรู้สึกกับกฎหมาย (Legal consciousness) มาเป็นบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ด้วย ดังนั้น ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายจึงประกอบด้วย ปัญหาทางด้านเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ปัญหาด้านประสิทธิภาพของระบบกฎหมาย สถาบันทางกฎหมาย และวิธีการ หลักเกณฑ์และขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และปัญหาความรู้สึกกับกฎหมาย ซึ่งการแก้ปัญหา

การบังคับใช้กฎหมายนี้จะต้องพิจารณาแก้ไขปัญหาคำนี้ไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายยังต้องคำนึงถึงปัจจัยทางคำอื่นในสังคมอีกด้วย เช่น การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุ ความเป้าหมาย ในอันที่จะรักษาความเป็นระเบียบและความสงบสุขของประชาชนในสังคมนั้น

เมื่อพิจารณาสถิติอาชญากรรมและความรุนแรงของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งมีแนวโน้มทวีสูงขึ้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายอาญาในประเทศไทยว่ามีอยู่น้อยเพียงไร และถ้ามองถึงระบบกฎหมาย กฎหมายอาญา และ ทฤษฎีการลงโทษ ที่ประเทศไทยนำมาใช้อยู่ในปัจจุบันก็นับได้ว่าเป็นกฎหมายที่ได้พัฒนาถูกต้อง ตามหลักวิชาการทางภาคทฤษฎี ทั้งยังได้รับอิทธิพลจากกฎหมายต่างประเทศในระยะที่ กฎหมายเหล่านั้นได้วิวัฒนาการมาแล้ว ทั้งนี้ หากพิจารณาในแง่กฎหมายอาญาคำสารบัญญัตินี้ ประเทศไทยก็มีกฎหมายอาญาที่พัฒนาไม่ด้อยไปกว่ากฎหมายอาญาของประเทศอื่น ๆ เลย แม้ว่าจะมีข้อบกพร่องอยู่บ้างก็ถือว่าเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา แต่ปัญหาความไม่มี ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายอาญาในประเทศไทยที่เกิดขึ้นก็เนื่องมาจากสาเหตุหลัก ทางด้านการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระบบอาญายุติธรรม (Criminal Justice System) ที่ไม่ถูกต้องตามหลักการและอย่างไม่เป็นระบบ หรือบัณฑิต แห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ไม่แน่ชัด หรือโครงสร้างของแต่ละองค์กรในกระบวนการ ยุติธรรมที่ไม่ถูกต้อง หรือการร่วมมือประสานงานระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่ ไม่เป็นระบบและไม่เป็นกระบวนการ หรือความไม่มีประสิทธิภาพของบุคลากรในแต่ละหน่วยงาน ของกระบวนการยุติธรรม ตลอดจน การขาดความสำนึกทางกฎหมายของประชาชน แต่- อย่างไรก็ตาม จะต้องยอมรับว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งมีอาจจะ ชะงักให้หมดสิ้นไปได้ หากเป็นแต่สามารถควบคุมอาชญากรรมให้ลดน้อยลงไปได้เท่านั้น ทั้งนี้ ปัญหาในเรื่องประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายอาญาในประเทศไทยจึงควรให้ความสำคัญ หรือเน้นในการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เป็นระบบ และเพิ่มประสิทธิภาพ ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในทุก ๆ ด้าน

ปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยนั้น ได้จัดให้มีการสัมมนาขึ้นหลายครั้ง โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมนี้ อาทิเช่น นักกฎหมาย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ รวมทั้งประชาชนหลายอาชีพ แต่ก็ดูเหมือนว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่อาจคลี่คลายหรือลดน้อยลงเลย ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายหลายท่านก็เห็นว่า ปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายอาญานี้เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ที่ทุกฝ่ายควรจะช่วยมือเท้าทางแก้ไข

ผู้เขียนตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะศึกษาวิเคราะห์ ปัญหาและแนวทางแก้ไขในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้ คือ

1. เพื่อทราบถึงวิวัฒนาการของการบังคับใช้กฎหมายอาญาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยและต่างประเทศ ในเรื่องระบบกฎหมาย ระบบอาญายุติธรรม และวิธีการหลักเกณฑ์ และขั้นตอนของการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรมว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไร
3. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นของการบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นเนื่องจากตัวบทกฎหมาย หรือจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขการบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย ซึ่งจะต้องพิจารณาปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านตัวบทกฎหมาย แนวความคิดปรัชญาทางด้านอาชญาวิทยาที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม และวิธีการ หลักเกณฑ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนความร่วมมือประสานงานขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้สัมพันธสอดคล้องกันอย่าง

เป็นระบบและมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายอาญามีประสิทธิภาพเพียงพอ
แก่การให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างแท้จริง

ขอบเขตของการค้นคว้า

ผู้เขียนกำหนดขอบเขตการวิจัยเฉพาะตัวบทกฎหมายอาญา ทฤษฎีการลงโทษ
และองค์การในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น ที่เป็นสาเหตุสำคัญถึงสาเหตุหนึ่งของ
ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอาญา โดยไม่พิจารณาถึงสาเหตุอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อปัญหา
การบังคับใช้กฎหมายอาญานี้ด้วย อันได้แก่ ความรู้สึกกับกฎหมายของประชาชน และ
สาเหตุทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้ จะชี้ให้เห็นหลักการ แนวเหตุผล
ทฤษฎีที่สำคัญที่มีต่อตัวบทกฎหมายอาญา และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวเหตุผลทฤษฎีที่สำคัญหรือสมมติฐาน

การที่จะบัญญัติกฎหมายออกมาบังคับใช้นั้น จะต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ
ประกอบกันอย่างเป็นระบบ ไม่อาจจะทำได้ตามอำเภอใจของรัฐบาลิปไตยผู้มีอำนาจสูงสุด
ในการออกกฎหมาย ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงทฤษฎีทางกฎหมายอาญา, ทฤษฎีการลงโทษ
ความยุติธรรม, ความเป็นธรรมในสังคม ผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ และจะต้อง
สอดคล้องกับสภาพสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้
ยังมีส่วนสำคัญอย่างอื่นอีก ได้แก่ การจัดระบบและมาตรฐานของสถาบันที่เกี่ยวกับการบังคับ
ใช้กฎหมาย และความเชื่อถือของประชาชนกับการที่ประชาชนสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย
รวมทั้งปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งจะมีส่วนสัมพันธ์กันในอันที่จะทำให้
การบังคับใช้กฎหมายอาญามีประสิทธิภาพและสามารถอำนวยความสะดวกความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้
อย่างเสมอภาคโดยทั่วกัน ตลอดจนสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของรัฐ
สมดังที่รัฐใคมุ่งหมายไว้

การค้นคว้าและวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้ดำเนินการค้นคว้าวิจัยแบบอาศัยเอกสาร (Documentary Research)

ความสำคัญหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการค้นคว้าและทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้

1. เพื่อให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ทางภาคทฤษฎีและทางปฏิบัติของการบังคับใช้กฎหมายอาญา โดยองค์กรในกระบวนการยุติธรรม
2. เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับใช้กฎหมายอาญาที่เกิดขึ้นจากตัวบทกฎหมายอาญา และองค์กรในกระบวนการยุติธรรม
3. เพื่อให้ทราบแนวทางการปรับปรุงแก้ไขระบบและกระบวนการของการบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรม
4. เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการค้นคว้าและศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายอาญา ในการที่จะแก้ไขปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย